

Datum
2019-09-06

Adress

Diarienummer
HVO-2019-2557

Yttrande

Till
Socialdepartementet

Remiss om Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) S2019/02078/FS

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden beslutar att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Malmö stad är positiv till utredningens förslag om en reglering av yrket undersköterska med en skyddad yrkestitel. Malmö stad anser att förslagen i utredningen kan bidra till ökad patientsäkerhet och kvalitet inom vård och omsorg. Malmö stad har frågeställningar kring avsaknaden av definition av begreppet validering och vilka kurser/kunskaper som ska ingå i de poängen som krävs för att få tillgång till yrkestiteln. Vidare finns frågetecken kring vilken valideringsmodell som kommer att tillämpas samt kostnader förenade med detta.

Yttrande

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden, funktionsstödsförvaltningen och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, hädanefter Malmö stad, har fått *Stärkt kompetens i vård och omsorg* (SOU 2019:20), betänkande av utredningen *Reglering av yrket undersköterska*, på remiss. Malmö stad yttrar sig utifrån ett arbetsgivar- och kompetensförsörjningsperspektiv samt i de delar av utredningen som på något sätt påverkar någon av förvaltningarnas verksamheter.

Malmö stad är positiv till utredningens förslag om en reglering av yrket undersköterska med en skyddad yrkestitel. Malmö stad anser att förslagen i utredningen kan bidra till ökad patientsäkerhet och kvalitet inom vård och omsorg. Tydlighet i vad som kan förväntas avseende undersköterskans kompetens ger ökad trygghet för såväl arbetsgivare/chefer och medarbetare som för brukare, patienter, anhöriga och allmänhet. Även om avsikten med regleringen inte är att göra yrket undersköterska mer attraktivt, bedömer Malmö stad att det skulle kunna bli en positiv bieffekt.

Yrkesgruppen undersköterska är en av Sveriges största yrkesgrupper och består av personal som besitter viktig kompetens för att kvalitet och säkerhet inom vård och omsorg ska kunna upprätthållas. Malmö stad delar utredningens bedömning att en reglering av yrket undersköterska inte innebär att oreglerade funktioner, såsom vårdbiträden, stödassistenterna och stöd-

pedagoger, blir mindre efterfrågade. Varje arbetsgivare bedömer vilka kompetenser som behövs i verksamheten och en blandad personalsammansättning bör även fortsättningsvis eftersträvas. I maj 2019 hade Malmö stad 3 871 månadsavlönade undersköterskor och vårdbiträden anställda, varav 73% var undersköterskor. I takt med att undersköterskans arbetsuppgifter renodlas kommer en differentiering mellan vårdbiträde med och utan utbildning behövas. Fler möjligheter för personer att utbilda sig till vårdbiträde framöver kan innebära ytterligare karriärsteg inom vård och omsorg samtidigt som det bidrar till ytterligare kvalitetshöjning i verksamheten.

Utredningen fastställer att kompetensbristen hos yrkesgruppen kan bero på otydlighet kring kompetens- och utbildningskrav för undersköterskor. Malmö stad instämmer och är positiv till utredningens förslag om att Skolverket i samråd med Socialstyrelsen bör få fastställa innehållet i det nationella yrkespaketet till undersköterska.

Vidare framhåller utredningen att kunskapen om dokumentation behöver stärkas och detta är något även Malmö stad har identifierat som en brist inom utbildningar till undersköterska. Likaså syns ett behov av att utveckla den medicinska kompetensen och eleverna har svårt att klara av kurserna i Medicin 1 och 2, vilket kräver mycket stöd från lärarna. Malmö stad delar utredningens ståndpunkt att en nationell utbildning med tydliga kompetenskrav och krav på godkända kurser behövs.

Utredningen påtalar att flera verksamhetsföreträdare vittnar om bristande språkkunskaper i svenska hos omvårdspersonalen. Malmö stad har uppmärksammat brister i elevers kunskaper i det svenska språket även under utbildningen eller under arbetsplatsförlagt lärande. En insats som har gett goda resultat i Malmö stad är ett samarbete mellan lärare i svenska och svenska som andraspråk samt yrkeslärare på gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen i syfte att ge eleverna bättre möjligheter att få med sig fackspråket. Malmö stad vill även lyfta fördelen med webbaserade utbildningar då dessa kurser går att pausa och se om flera gånger, vilket underlättar för elever med lägre kunskaper i svenska att tillgodogöra sig innehållet.

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska vara behörig myndighet som bland annat prövar ansökningar och meddelar föreskrifter om kompetenskriterier, samt att en myndighet får i uppdrag att under en avgränsad period validera kompetens och utföra de ytterligare åtgärder som kan behövas för att underlätta för huvudmännen och för enskilda att ansöka om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska. Malmö stad välkomnar detta och vill framhålla vikten av att undersköterskor som redan arbetar inom yrket får likvärdiga förutsättningar att få yrkestiteln. Det är värdefullt att medarbetare med äldre utbildning, arbetslivserfarenhet och reell kompetens blir behöriga till den skyddade yrkestiteln. Malmö stad instämmer även i förslaget att regeringen, genom lämplig myndighet, ska följa upp såväl genomförandet som dess effekter.

Malmö stad saknar en definition av begreppet validering och vilka kurser/kunskaper som ska ingå i de poängen som krävs för att få tillgång till den skyddade yrkestiteln. Vidare finns frå-

getecken kring vilken valideringsmodell som kommer att tillämpas samt kostnader förenade med detta. För att uppnå likvärdighet är det av vikt att ett reglerat valideringssystem som blir giltigt för hela landet tas fram. Malmö stad ser positivt på förslaget som skyddad yrkestitel även om detta kommer att innebära en omställning och kostnader förenade med en kartläggning av rollfördelning och den redan existerande personalens kompetens. Malmö stad har redan påbörjat arbetet med att ta sig an denna uppgift.

Utredningen påtalar att regleringen med åtföljande valideringsinsatser är en investering som på sikt medför både samhällliga besparingar och ökad kvalitet i vården och omsorgen. Malmö stad invänder inte mot detta, men vill påtala att det redan idag är ont om resurser i verksamheterna och inte sällan svårt att frigöra medarbetare för till exempel utbildningar. De bedömningar och/eller andra insatser som kan krävas för validering kan komma att belasta verksamheterna ekonomiskt, på grund av vikariekostnader. I de fall vikarie inte finns att tillgå, drabbas verksamheten och dess brukare/patienter genom minskad personalstyrka.

I den kommunala hälso- och sjukvården är det i praktiken endast läkemedelshantering som behöver formell delegering. Övriga medicinska arbetsuppgifter kan utföras av den som har kompetens att utföra dem. Malmö stad konstaterar dock att det idag, på grund av otydlig och inte sällan otillräcklig kompetens hos medarbetare, är nödvändigt för legitimerad personal att både ge utbildning och delegera avseende en rad arbetsuppgifter. De utbildningar som i kommunerna genomförs för olika medicinska arbetsuppgifter är inte sällan korta, och de är varken nationellt kvalitetssäkrade eller likvärdiga. Det åtgår mycket tid för dessa utbildningar och de behöver oftast kompletteras med individuell och praktisk undervisning. En tydlig och säkrad kompetens hos undersköterskor bör kunna leda till att färre medicinska arbetsuppgifter behöver delegeras från legitimerad personal. Omställningen kommer dock att ta tid. Med säkrade nationella kompetenskrav kan – efter omställningsperioden – mer tid i stället användas för exempelvis regelbunden handledning i det dagliga arbetet. En säkerställd kompetens hos undersköterskor, i vilken en angiven kunskapsnivå kring sjukdomslära och läkemedel ingår, torde även medföra att de utbildningar i läkemedelshantering som idag genomförs i stor skala i den kommunala hälso- och sjukvården med tiden kan ändra karaktär: Från grundläggande undervisning om praktiska moment till en mer fördjupad utbildning för ökad förståelse kring läkemedelshantering och dess sammanhang.

Utredningen förslår att Socialstyrelsen förtydligar att lämplig kompetens för att ta emot delegering för läkemedelshantering är undersköterska. Malmö stad, som arbetar aktivt med insatser för såväl säker läkemedelshantering som säkra delegeringar, instämmer i sak. Dock är situationen i landets kommuner idag sådan att även sjukvårdsbiträden och medarbetare utan utbildning inom vård och omsorg behöver utföra läkemedelshantering genom delegering. Detta har utredningen också uppmärksammat. Även med en skyddad yrkestitel och fastställda kompetenskrav för undersköterskor, kvarstår den nationella utmaningen avseende kompetensförsörjningen i vård och omsorg.

Utredningen föreslår att en avgift ska få tas ut för prövning av ansökan om bevis om rätt att få använda yrkestiteln undersköterska. Malmö stad är tveksam till den föreslagna avgiften. Det finns en risk att avgiften skapar ett lägre incitament att ansöka om yrkestitel hos personal som redan har en fast anställning.

I utredningen föreslås övergångsbestämmelser som möjliggör för flera idag verksamma att t.o.m. den 31 december 2029 ansöka om bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska. Malmö stad ser fördelar med en lång övergångsperiod men önskar tydlighet kring vilka tidsramar som gäller för kommunerna i relation till den personal som idag är anställda med titeln undersköterska. Vidare vill Malmö stad poängtera att många undersköterskor har visstidsanställningar eller är timanställda och att kravet om minst 50% sysselsättningsgrad i övergångsbestämmelserna därför inte bör inkludera krav på fast tjänst.

Malmö stad har, utifrån de aspekter kommunen har att beakta, inget att erinra mot resterande förslag i betänkandet.

Ordförande

.....
Anders Rubin
.....

Förvaltningsdirektör

.....
Gisela Gréen
.....